

KIRJALLINEN KYSYMYS 59/2012 vp

Ulkomailla äänestämisen helpottaminen

Eduskunnan puhemiehelle

Ulkomailla äänestäminen on suomalaisissa vaaleissa äänioikeutetulle yhtä tärkeä oikeus kuin kotimaassakin oleskeleville äänioikeutetuille. Pitkät, kalliit ja aikaa vievät äänestysmatkat hankaloittavat kuitenkin verrattain usein ulkosuomalaisten äänestämistä, mistä syystä monilla ulkosuomalaisilla on houkutus jättää kokonaan äänestämättä, vaikka periaatteellista kiinnostusta ja halua äänestää olisi. Useassa muussa Euroopan maassa on toisaalta käytössä ns. kirjeäänestys, ja mm. ulkosuomalaisparlamentti on esittä-

nyt Ruotsin mallin mukaista mahdollisuutta äänestää kirjeitse kahden todistajan avulla.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Mihin toimenpiteisiin hallitus on mahdollisesti aikonut ryhtyä helpottaakseen ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksia?

Helsingissä 16 päivänä helmikuuta 2012

Anne-Mari Virolainen /kok

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Herra puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Anne-Mari Virolaisen /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 59/2012 vp:

Mihin toimenpiteisiin hallitus on mahdollisesti aikonut ryhtyä helpottaakseen ulkosuomalaisten äänestysmahdollisuuksia?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Oikeusministeriö suhtautuu myönteisesti ulkosuomalaisparlamentin aloitteeseen sallia kirjeäänestysmahdollisuus ulkosuomalaisille, mutta toteaa samalla, että asia sisältää myös joitakin periaatteellisia kysymyksiä, joita on syytä tarkkaan pohtia.

Kirjeäänestysmenettely epäilemättä helpottaisi merkittävästi niiden ulkosuomalaisten äänestämistä, jotka asuvat äänestysaikaan sellaisessa paikassa, josta on kohtuuttoman pitkä matka äänestyspaikalle, joka ulkomailla on jokin Suomen edustusto tai sen toimipiste. Vuoden 2012 presidentinvaalissa ulkomailla olevia ennakoäänestyspaikkoja oli yhteensä 255 yhteensä 91 valtiossa. Monille ulkosuomalaisille äänestyspaikat ovat melko lähelläkin, mutta monille taas niin kaukana, että äänioikeuden käyttämiselle voidaan katsoa muodostuvan tosiasiallinen este.

Kirjeäänestysmenettely kuitenkin poikkeaisi selkeästi siitä Suomen vaalien toimittamisen periaatteesta, että äänestys tapahtuu vaaliviranomaisen edessä, jotta voidaan turvata vaalitoimituksen yleinen luotettavuus sekä äänestäjien vaalisalaisuus ja vaalivapaus. Ilman viranomaisvalvontaa toimitetussa äänestyksessä mahdollisiksi

tulisivat esimerkiksi äänestäjän painostaminen tai manipulointi, äänten osto ja myynti sekä myös vapaaehtoinen vaalisalaisuuden rikkominen. Jos väärinkäytöksiä esiintyisi, niiden estäminen ja todentaminen jälkikäteen olisi kirjeäänestyksessä käytännössä mahdotonta.

Periaatteellinen kysymys on myös se, kuka saisi äänestää kirjeitse. Perustuslain 6 §:n mukaisesti kansalaiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ulkosuomalaisparlamentin ehdotus koskisi kirjeäänestyksen sallimista lähinnä ulkosuomalaisille. Ulkosuomalaiset asuvat ennakoäänestyspaikkoina toimivien Suomen edustustojen toimipisteiden sijaintiin nähden hyvin erilaisten matkojen päässä. Joillakin, esimerkiksi Australiassa asuvilla matkaa äänestyspaikalle saattaa kertyä useita satoja kilometrejä, mutta esimerkiksi Ruotsissa asuvien äänestysmatkoja voidaan nykyisinkin pitää varsin kohtuullisina, koska äänestyspaikkoja siellä on paljon. Tärkeä kysymys on myös se, tulisiko kirjeäänestys sallia muillekin ulkomailla oleskeleville kuin ulkosuomalaisille, esimerkiksi äänestysaikaan lyhyehköllä lomamatkalla oleville äänioikeutetuille. Ja vielä voidaan kysyä, joutuisivatko kotimaan haja-asutusalueilla asuvat äänestäjät eriarvoiseen asemaan ulkomailla asuviin nähden.

Kirjeäänestysmenettelyä on vuodesta 1990 lukien käytetty Suomessa neuvoa-antavissa kunnallisissa kansanäänestyksissä (laki 656/1990). Niissä vaaliviranomaisen valvonnan ulkopuolella tapahtuva äänestäminen on katsottu voitavan sallia, koska äänestyksen aiheena olevasta asiasta lopullisen päätöksen tekee aina valtuusto. Kirjeäänestys on kuitenkin hyvin suosittu äänestysmuoto kansanäänestyksissä: yleensä noin 70—80 prosenttia äänestäneistä äänestää kirjeitse.

Ministerin vastaus

KK 59/2012 vp — Anne-Mari Virolainen /kok

Oikeusministeriö selvittää kirjeäänestykseen liittyviä kysymyksiä tarkemmin vuoden 2012 aikana.

Helsingissä 7 päivänä maaliskuuta 2012

Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson

Till riksdagens talman

I det syfte som anges i 27 § i riksdagens arbetsordning har Ni, Herr talman, till den minister som saken gäller översänt följande skriftliga spörsmål SS 59/2012 rd undertecknat av riksdagsledamot Anne-Mari Virolainen /saml:

Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att underlätta utlandsfinländarnas möjligheter att rösta?

Som svar på detta spörsmål anför jag följande:

Justitieministeriet förhåller sig positivt till utlandsfinländarparlamentets motion om att arrangera möjlighet till brevröstning för utlandsfinländare, men konstaterar dock att detta ärende innehåller vissa principiella frågor som bör utredas noggrant.

Brevröstningsförfarandet skulle utan tvivel betydligt underlätta röstningen för sådana utlandsfinländare, som under röstningstiden bor oskäligt långt ifrån röstningsstället, dvs. den finska beskickningen eller dess verksamhetsställe. Vid presidentvalet 2012 var det möjligt att rösta på totalt 255 förhandsröstningsställen i sammanlagt 91 länder. För många utlandsfinländare låg förhandsröstningsstället ganska nära, men för många andra låg stället så långt borta att detta kan betraktas som ett faktiskt hinder för utövan- det av rösträtten.

Brevröstningsförfarandet skulle dock tydligt avvika från den princip för förrättning av val i Finland enligt vilken röstningen ska ske i närvaro av en valmyndighet för att säkra valens allmänna tillförlitlighet samt för att garantera all- hemligheten och valfriheten. Om röstningen sker utan myndighetsövervakning är det möjligt att väljarna pressas eller manipuleras, att röster köps

eller säljs eller att väljarna frivilligt bryter mot valhemligheten. Vid brevröstning är det i praktiken omöjligt att hindra sådana oegentligheter eller bevisa dem i efterhand.

En annan principiell fråga är vem som skulle ha rätt att rösta per brev. Enligt 6 § i grundlagen är alla lika inför lagen. Enligt utlandsfinländarparlamentets motion skulle möjligheten att rösta per brev gälla närmast utlandsfinländare. Med tanke på var de finska beskickningarna och verksamhetsställena som fungerar som förhandsröstningsställen ligger, bor utlandsfinländarna på mycket olika avstånd från dem. För vissa, t.ex. utlandsfinländare som bor i Australien, kan avståndet till röstningsstället vara flera hundra kilometer, men till exempel i Sverige kan röstnings- ställena också för närvarande anses ligga på rätt skäligt avstånd, eftersom det finns så många röst- ningsställen där. En annan viktig fråga är om möjlighet till brevröstning borde ges även andra som vistas i utlandet, t.ex. röstberättigade som är på en kortare semesterresa under röstningstiden. Och det kan också frågas om röstberättigade i glesbygdsområden ställs i en ojämlig ställning i förhållande till dem som bor i utlandet.

Möjlighet till brevröstning har sedan 1990 ordnats vid rådgivande kommunala folkomröstningar (lag 656/1990). Det har ansetts att röstning utan valmyndighetens närvaro kan tillåtas i dessa omröstningar, eftersom det slutliga beslutet i ärendet alltid fattas av fullmäktige. Brevröstning har varit ett mycket populärt sätt att rösta vid folkomröstningar och sammanlagt ca 70—80 procent av väljarna röstar per brev.

Justitieministeriet gör en mer detaljerad utredning om frågor som gäller brevröstning under år 2012.

Ministerns svar

KK 59/2012 vp — Anne-Mari Virolainen /kok

Helsingfors den 7 mars 2012

Justitieminister Anna-Maja Henriksson